

בין שבר לתקווה

שנה לאירועי
ה-7 באוקטובר

אסופת מערכי פעילות לט"שנים
של התנועה הקיבוצית

אסופת המערכים זו נוצרה לקראת ציון יום השנה לאירועי ה-7 באוקטובר, יום שחרט צלקת עמוקה בלב העם והמדינה. ביום זה, התמודדנו עם מתקפת טרור חסרת תקדים שזעזעה את יסודות הביטחון שלנו והציבה בפנינו אתגרים מורכבים ברמה האישית והלאומית.

כיום, כמעט שנה לאחר האירועים הקשים, אנו ניצבים בפני מציאות מורכבת. המדינה נמצאת בעיצומה של מלחמה בעלת השלכות קשות הן בחזית והן בעורף. משפחות רבות מתמודדות עם אובדן, ורבים אחרים עם טראומה וכ-100 חטופים עדיין נמצאים בשבי החמאס. במקביל, אנו עדים לגילויים מרשימים של סולידריות, התנדבות וערבות הדדית בחברה הישראלית.

תפקידנו כאנשי חינוך בעת הזו הוא משמעותי ביותר- בהובלת שיח חינוכי- ערכי, תיווך המציאות המורכבת ועידוד חשיבה ביקורתית בקרב הש"שנים והן בתמיכה ובעיבוד החוויות והרגשות המורכבים שעולים סביב נושא זה.

באסופה זו תוכלו למצוא שלושה מערכי פעילות:

"על גבורה"- אודות מעשי הגבורה שהתרחשו במהלך אירועי ה-7 באוקטובר ומשמעות הגבורה בחיינו היומיומיים ובעתות משבר, זאת למען חיזוק ערכי הערבות הדדית והאחריות האזרחית.

"על שבר ותקווה"- מתוך הכאב הגדול, האבדן ותחושת חוסר הוודאות נבקש לעסוק בגילויי האנושיות, הערבות ההדדית והתקווה למחר.

"על חובה מוסרית"- שיח אודות החטופים והחשיבות המוסרית והערכית של השבתם עבורנו כאזרחי המדינה. בנוסף לכך, מצורף הצעה לטקס לציון השבעה באוקטובר מבית מכון שיטים.

בהעברת המערכים, יש לשים דגש על מספר נקודות:

- **רגישות ואמפתיה:** זכרו כי לכל אחד חוויה אישית ורגשית שונה ביחס לאירועים. יש לאפשר מרחב בטוח לביטוי רגשות מגוונים.
- **דיון פתוח:** עודדו דיון פתוח ומכבד, המאפשר העלאת שאלות ודילמות מורכבות.
- **חיבור אישי:** עזרו לש"שנים למצוא את החיבור האישי שלהם לנושא ואת הדרך שלהם לתרום ולהשפיע.
- **מבט לעתיד:** לצד העיסוק באירועי העבר, חשוב לעודד חשיבה על העתיד ועל הדרכים בהן אנו יכולים לפעול לחיזוק החברה והמדינה.

אנו מקווים כי אסופת מערכים זו תשמש אתכם בהובלת שיח חשוב ומעמיק בעת הזו.

צוות שנת שירות של התנועה הקיבוצית

על גבורה

משך פעילות: כשעה וחצי

קהל יעד: ש"שנים

עזרים: טקסטים (נספחים), דף עבודה (נספחים), דפים ריקים, עטים, רמקול נייד.

רציונל

במערך זה נבקש לעסוק במעשי הגבורה שהתרחשו במהלך אירועי ה-7 באוקטובר. ביום זה, לצד הטרגדיה והאובדן הכבד, נחשפנו גם לסיפורים מעוררי השראה של אומץ, הקרבה ואנושיות בתנאים בלתי אפשריים. מטרת המפגש היא לא רק לספר את סיפורי הגבורה, אלא גם לעודד דיון משמעותי על משמעות הגבורה בחיינו היומיומיים ובעתות משבר, מתוך רצון לחזק ערכים של ערבות הדדית ואחריות אזרחית בקרב המשתתפים.

מטרות

- דיון במשמעות המונח "גבורה" בעת משבר.
- הכרת סיפורי גבורה מאירועי ה-7 באוקטובר.
- שיח אודות הערכים הגלומים במעשי גבורה וחיבורם אלינו.

שאלות לשזירה במהלך המפגש

- מהי גבורה בעיניכם? האם היא תמיד כרוכה בסיכון חיים?
- כיצד סיפורי הגבורה משפיעים על ההתמודדות שלנו עם הטראומה הלאומית?
- איך אנחנו יכולים ליישם את הערכים שעולים מסיפורי הגבורה בחיי היומיום שלנו?
- מה תפקידנו כחברה בהנצחת מעשי הגבורה והוקרתם?

מהלך פעילות

1. פתיחה: נאמר שבמפגש היום, לקראת ציון אירועי ה-7 באוקטובר, נעסוק במושג "גבורה". נתחיל בסבב פתיחה בו כל משתתף יענה על השאלה: מהי גבורה לדעתו?
לאחר מכן נאמר שגבורה יכולה להתבטא בדרכים שונות: הצלת חיים, עזרה לאחרים, עמידה מול קושי ועוד.
ב-7 באוקטובר, לצד הטרגדיה והאובדן הכבד, נחשפנו למקרים של אומץ, הקרבה ואנושיות- גבורה הלכה למעשה. במקרים אלו נעסוק היום ונבחן כיצד הערכים הגלומים במעשיהם עשויים לבוא לידי ביטוי גם בחיינו היום יומיים.

2. מהי גבורה?: נבחן יחד שתי נקודות מבט העוסקות בגבורה (נספחים). נקרא בקול את הציטוט הבא: "אִיזוּהוּ

גִּבּוֹר? – הַכּוֹבֵשׁ אֶת יְצוּרוֹ" (מסכת אבות, ד פסוק א').

ונשאל את המשתתפים:

- מיהו גיבור על פי ציטוט זה?
  - מהם מעשי גבורה על פי הגדרה זו?
- כעת נקרא יחד מהי גבורה על פי יצחק שדה:

"הגבורה אינה מושג צבאי. כל מקום שאתה מוצא בו הקרבה, גם גבורה תמצא שם .

אדם ההולך לערוך תצפיות מטאורולוגיות על אי בודד, באזור של חשכה ושלימים, גיבור הוא ודרכו קשה פי כמה מדרכו של איש היוצא להסתכנות חד פעמית.

הרופא העובד במחקר מסוכן ועושה את גופו עצמו שפן ניסיונות, גיבור הוא. וגיבור הוא גם המתיישב

החלוץ, גם איש הרוח החי למען רעיונו ומפעל חייו. הגבורה האמיתית מתגלה גם בחולין של יומיום.

...לא הפחדנות היא היפוכה של גבורה, אלא האנוכיות. האיש האנוכי יכול להיות אמיץ, אך גיבור לא יהיה ... הגבורה שהיא הקרבה, אינה אכזרית ביסודה. היא אינה מתאכזרת... זוהי הצורה הנעלה ביותר של השירות. ביסודה היא אהבת הזולת.

... ההקרבה איננה התבטלות. אין היא מבקשת את טשטוש עצמיותו של האיש. רק אדם שיש לו הרבה

יכול לתת הרבה, והאישיות הדלה אין בה כל טובה לכלל ... הבור לא יוכל להיות גיבור, כי הבורות היא חוסר

עניין לסובב אותך. חוסר עניין הוא חוסר אהבה, ובאין אהבה אין הקרבה ואין גבורה..."

לאחר מכן נשאל את השאלות הבאות:

- מהי גבורה על פי יצחק שדה? מה דעתכם על דבריו?
- מדוע אנוכיות היא ההיפך מגבורה? (ולא פחדנות)
- מה בין "איזהו הגיבור הכובש את יצרו" לבין "הגיבור" של יצחק שדה? האם יש נקודות דמיון ביניהם?
- לאיזו מן ההגדרות התחברתם יותר?
- ע"פ שדה "הגבורה האמיתית מתגלה גם בחולין של היוםיום" - כיצד לדעתכם גבורה זו באה לידי ביטוי? האם נתקלתם במהלך שנת השירות במעשי גבורה?

3. סיפורי גבורה: נאמר שב-7 באוקטובר התרחשו מקרי גבורה רבים- נבקש לעסוק בחלקם כעת. נחלק את

המשתתפים לקבוצות קטנות, נחלק לכל קבוצה דף עבודה ועט ונבקש מהם לבחור יחד במעשה גבורה אחד שהתרחש ב-7 באוקטובר ולמלא את דף השאלות שקיבלו.

(הצעות אפשריות: יאיר גולן, יפה אדר, נעם תיבון, משפחת אל קרנאווי, רחל אדרי, בר חפץ ועוד).

לאחר מכן נחזור למליאה ונבקש מכל קבוצה להציג את הסיפור שבחרה ואת עיקרי הדיון שהתקיים בקבוצה.

נשאל את המשתתפים: האם יש מכנה משותף בין הסיפורים? האם ניתן, מתוך סיפורים אלו, להסיק

משהו לגבי החברה הישראלית?

4. גבורה יום יומית: נחלק לכל משתתף דף ריק, נקריא את השאלות בקול רם ונבקש מהמשתתפים לכתוב

את תשובותיהם על גבי הדף:

- מתי בחיי הרגשתי שגיליתי גבורה? (גם אם קטנה)

- איך אני יכול לגלות גבורה במהלך שנת השירות?

- מה אני לוקח איתי מהמפגש היום?

לאחר מכן נזמין את מי שמעוניין בכך לשתף את מחשבותיהם.

5. סיכום: נאמר שמתוך מעשי הגבורה בהם עסקנו היום עולים ערכים רבים כמו: אומץ, ערבות הדדית,

התנדבות, סולידריות ועוד. רבים מערכים אלו, המקושרים כאן למעשי גבורה הרואיים, באים ליד ביטוי באופן

יום יומי, במהלך שנת השירות שלכם ובעצם הבחירה שלכם לצאת לשנה זו. בעת הזו, בה המדינה נמצאת

בשעתה הקשה ביותר, העשייה שלכם במסגרת ההתנדבות מהווה כוח משמעותי הנחוץ בכל שנה, אך

בזמן הזה הוא מקבל משמעות שונה עבורנו ועבור החברה הישראלית

נסיים את המפגש עם השמעת השיר "אמא אבא וכל השאר" / עידן רייכל- לשמיעת השיר לחצו כאן

השיר נכתב ע"י סמל ראובן פוליטי ז"ל, יליד ירושלים, ששירת בסיירת אגוז. במלחמת יום הכיפורים (1973)

השתתף בקרבות הבלימה ברמת הגולן ונהרג מאש סורית בתל ענטר. היה בן 19 במותו.

נספחים - על גבורה

"איזה גבור? – הפניש את יצרו" (מסכת אבות, ד' פסוק א')

גבורה על פי יצחק שדה:

"הגבורה אינה מושג צבאי. כל מקום שאתה מוצא בו הקרבה, גם גבורה תמצא שם.

אדם ההולך לערוך תצפיות מטאורולוגיות על אי בודד, באזור של חשכה ושלגים, גיבור הוא ודרכו קשה פי כמה מדרכו של איש היוצא להסתכנות חד פעמית.

הרופא העובד במחקר מסוכן ועושה את גופו עצמו שפן ניסיונות, גיבור הוא. וגיבור הוא גם המתיישב החלוץ, גם איש הרוח החי למען רעיונו ומפעל חייו. הגבורה האמיתית מתגלה גם בחולין של יומיום.

...לא הפחדנות היא היפוכה של גבורה, אלא האנוכיות. האיש האנוכי יכול להיות אמיץ, אך גיבור לא יהיה... הגבורה שהיא הקרבה, אינה אכזרית ביסודה. היא אינה מתאכזרת...זוהי הצורה הנעלה ביותר של השירות. ביסודה היא אהבת הזולת.

... ההקרבה איננה התבטלות. אין היא מבקשת את טשטוש עצמיותו של האיש. רק אדם שיש לו הרבה יכול לתת הרבה, והאישיות הדלה אין בה כל טובה לכלל... הבור לא יוכל להיות גיבור, כי הבורות היא חוסר עניין לסובב אותך. חוסר עניין הוא חוסר אהבה, ובאין אהבה אין הקרבה ואין גבורה..."

דף עבודה קבוצתי: גבורה

מדוע בחרתם במעשה זה?

איך לדעתכם הרגיש גיבור/ת הסיפור באותם רגעים?

מה לדעתכם הניע אותו/ה לפעול כפי שפעל/ה?

אלו ערכים מרכזיים באים לידי ביטוי במעשה הגיבור/ה?

על שבר ותקווה

משך פעילות: כשעה וחצי

קהל יעד: ש"שנים

עזרים: פתקים, עטים, קטעי קריאה (נספחים), מקרן+ מסך.

רציונל

אנו נמצאים באחת התקופות הקשות שידעה מדינת ישראל. מתוך הכאב הגדול, האבדן ותחושת חוסר הוודאות נבקש לעסוק בגילויי האנושיות, הערבות ההדדית והתקווה למחר. כמו כן, ננסה לחבר את ערכים אלו ואופן ביטויים לעשייתם של המשתתפים במסגרת שנת השירות.

מטרות

- עיסוק בבסיס הערכי שלנו כיחידים וכחברה.
- יצירת שיח מחזק ומעורר תקווה להמשך הדרך.

שאלות לשזירה במהלך המפגש

- כיצד אירועי ה-7 באוקטובר השפיעו על החברה הישראלית?
- מהם הגילויים של סולידריות וחוסן שראינו בעקבות האירועים?
- איך אנחנו, כיחידים וכחברה, יכולים לבנות תקווה מתוך המשבר?
- מה תפקידנו בעת הזו?

מהלך פעילות

1. פתיחה: נאמר שאירועי ה-7 באוקטובר היוו נקודת שבר עמוקה בחברה הישראלית, הנמשכת עד היום, אך גם הביאו לגילויים של מעורבות חברתית, אחריות אזרחית, סולידריות ועוד. מתוך הכאב הגדול נבקש לעסוק במפגש בגילויי האנושיות בחברה הישראלית ולבחון האם בכל זאת נוכל לבנות כאן עתיד טוב יותר. נקיים סבב בפתיחה: פתקי התקווה: נחלק למשתתפים פתקים ועטים. נבקש מכל משתתף לכתוב על גבי פתק דבר אחד שמעורר תקווה עבורו בעת הנוכחית. לאחר מכן נבקש מהמשתתפים להניח את הפתקים במרכז המעגל. כעת, נעבור על הכתוב יחד: נבחן האם יש פתקים שיש בהם מן המשותף, נתעבב על חלקם

ונבקש מהמשתתפים להרחיב ולתת דוגמאות, נשאל האם יש עוד משתתפים שמתחברים לפתק מסוים, נבקש ממי שמעוניין בכך לספר מה כתב ומדוע? וכו'.

- נשאל את המשתתפים: כיצד ציטוט זה מתקשר לתקופה הנוכחית?
- 2. על תקווה ואנושיות: נכתוב על גבי לוח את המשפט: "ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש" (הלל הזקן - משנה מסכת אבות פרק ב).

פירוש למנחה: במקום שבו אין מי שיודע או מסוגל לבצע את המעשה הנכון, חובה על האדם לעשות מאמץ, למלא את החלל ולפעול כראוי. לשון הדברים נסמכת על המסופר על משה רבנו, שיצא אל אחיו, ראה איש מצרי מכה איש עברי, ולאחר שהביט אל סביבותיו "וירא כי אין איש", עשה מעשה והציל את העברי מיד מכהו (שמות ב, יב).

לאחר מכן נקרא יחד שני קטעי קריאה:

"כשאתה עד לדברים כאלה, מה שזה גורם לך, זה הרס האמון שלך באנושות בכלל. במובן הזה, זה היה פשע נגד האנושות במובן העמוק ביותר. כי זה לא רק להרוג אנשים, זה לאבד כל אמון באנושות. ישראל עבשו לא רק במאבק לפרק את החמאס מיכולתו הצבאית, להגן על שטחה ועל אזרחיה, זהו גם מאבק להגן על האנושיות והשפיות שלה. ואני מקווה שננצח את כל המאבקים האלה, לא רק אחד מהם."

יובל נח הררי, על אירועי ה-7/10/23

"ביטחון איננו רק הטנק, המטוס וספינת הטילים. ביטחון הוא גם, ואולי אף קודם כול האדם – האדם, האזרח הישראלי. ביטחון הוא גם החינוך של האדם, הוא הבית שלו, הוא הרחוב והשכונה שלו, הוא החברה שבתוכה צמח. וביטחון הוא גם התקווה של האדם."

יצחק רבין, 1995

לאחר מכן נשאל את השאלות הבאות:

- מה אתם חושבים על הטקסטים הנ"ל? האם אתם מתחברים לדברי הכותבים?
  - מדוע לדעתכם בחרנו להביא אותם יחד? מה הקשר ביניהם?
  - מה לדעתכם רבין התכוון במשפט: "וביטחון הוא גם התקווה של האדם"?
  - מה קרה לתחושת הבטחון שלנו מאז ה-7 באוקטובר? מה עשוי לעזור לנו לחוש שוב בטוחים? (גם בהקשר של תחושת הבטחון והאמון שלנו בבני האדם)
  - 3. "להפוך את הטראומה הזאת לסיפור אחר": כעת נצפה יחד באחד מהסרטונים הבאים (לבחירת המנחה):
  - "יש לנו תפקיד היסטורי": המפעל בבארי, שבצל הטראומות ובין לוויות – ממשיך לעבוד: לצפייה בסרטון
- לאחר מכן נשאל את השאלות הבאות:
- מה חשבתם על הכתבה?

- כיצד מביאים אנשי בארי את דבריו של מנכ"ל המפעל לכדי מעשה?
- מה מסמלת החזרת המפעל לעבודה עבור אנשי הקיבוץ ועבורנו כאזרחי המדינה?
- אלו עוד סיפורים מעוררי תקווה שמעתם בתקופה האחרונה?
- "היכן שאין מדינה יש אנשים": "הישראלים שלקחו על עצמם את תפקיד המדינה שכשלה" - חדשות כאן

11: לצפייה בסרטון

כעת נשאל את השאלות הבאות:

- האם אזרחים צריכים להחליף מוסדות ושירותים האמורים להינתן ע"י המדינה? מה הבעיה במצב זה?
- ניתן לראות שארגונים שהובילו את המחאה נגד המהפכה המשפטית (אחים לנשק, בונות אלטרנטיבה, התנועה הקיבוצית ועוד) התגייסו במהירות לטובת המאמץ הצבאי וההגנה על העורף.
- כיצד ניתן להסביר את מצב זה? האם לדעתכם קיימת סתירה בין התגייסות פטריוטית לבין ביקורת מחאתית?
- מה היא תחושתכם לגבי תפקוד מוסדות המדינה היום, כשנה לאחר פרוץ המלחמה?
- "מלחמה לעולם לא תהיה תשובה": מייסד רשת אכסניות, שאיבד את הוריו ב-7/10 והפך לפעיל שלום-

כאן 11: לצפייה בסרטון

כעת נשאל את השאלות הבאות:

- מה חשבתם על הכתבה?
- האם ה"נאיביות הורגת" או "בונה את העולם" לתפיסתכם?
- האם אתם יכולים להבין את הבחירה של מעוז בחתירה למען השלום ויצירת שיתופי פעולה דווקא בעת הזו?
- 4. סיכום: נאמר שבמפגש היום ביקשנו לעסוק, לצד השבר והכאב בעקבות ה-7 באוקטובר, בגילויי האנושיות והתקווה להמשך הדרך. נשאל את המשתתפים: האם לדעתכם יש קשר בין העשייה שלכם בשנת השירות לבין הנושאים שדיברנו עליהם במפגש היום?
- נסיים את המפגש בקריאה של קטע קצר מתוך דבריו של דוד גרוסמן במועצת האבל של התנועה הקיבוצית:

"חיים נחמן ביאליק כתב ב"על השחיטה": "יִקְבֵּב הַדָּם אֶת הַתְּהוֹמוֹ! יִקּוּב הַדָּם עַד תְּהוֹמוֹת מַחֲשָׁפִים".
ואנחנו שואלים, איך אפשר לקום, אחרי שהיינו בתהומות המחשכים. אחרי שהיינו גם ב"על השחיטה" וגם "בעיר ההריגה".

ונשאל גם: מי נהיה - אילו בני אדם נהיה, איזו חברה ניצור, על אילו ערכים נגדל מעתה את ילדינו, אחרי שנקום מן האפר.

ומאיפה מביאים כוח לקום מחדש, לבנות בית, לחרוש שדה, להביא ילד לעולם. לעולם כזה.
בחודש האחרון, ראיתי אתכם, תושבי העוטף, תושבי הדרום. כמו כל עם ישראל צפיתי בכם במשך שעות ארוכות בטלוויזיה, בימים ובלילות. וחשבתי שכמעט כל משך חייכם, ישראל נמצאת במלחמה או בעימות אליים, כזה או אחר, עם שכניה. ואתם, כמעט תמיד הייתם ממש בקו הגבול והעימות. ושילמתם מחיר עצום

שגבו מכם החיים כאן. ואף על פי כן, לא השחיתה אתכם המלחמה. ככה הרגשתי כשראיתי ושמעתי אתכם.

אנשים ישרי דרך הייתם ועודכם. אנשים שפיהם וליבם שווים. אנשים רודפי שלום, שוחרי טוב, ולא פעם מבקשים להיטיב גם עם האויב שלהם.

הרבה מבחנים נכוננו כעת לכולנו. בחלק מהם אנחנו עומדים כבר היום: בגילויי האזרחות המופלאה, היצירתית. בסולידריות הסוחפת כל. בהתגייסות האזרחית האדירה, באופן שבו העם מתקן את מה שהמדינה קלקלה.

וגם היום, אפילו אחרי כל מה שקרה, יש איזו תחושה שמכאן, מנקודת הזמן הזאת, וביחד איתכם - בני הערים והעיירות והקיבוצים והמושבים - איתכם אפשר לבנות מדינה חדשה גם בפעם השנייה.

איתכם, עם הכוחות שלכם, עם האומץ שלכם, אפשר להתחיל שוב, מהתחלה, מבראשית."

נספחים - על שבר ותקווה

"ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש" הלל הזקן - משנה מסכת אבות פרק ב

"כשאתה עד לדברים כאלה, מה שזה גורם לך, זה הרס האמון שלך באנושות בכלל. במובן הזה, זה היה פשע נגד האנושות במובן העמוק ביותר. כי זה לא רק להרוג אנשים, זה לאבד כל אמון באנושות. ישראל עכשיו לא רק במאבק לפרק את החמאס מיכולתו הצבאית, להגן על שטחה ועל אזרחיה, זהו גם מאבק להגן על האנושיות והשפיות שלה. ואני מקווה שננצח את כל המאבקים האלה, לא רק אחד מהם."

יובל נח הררי, על אירועי ה-7/10/23

"ביטחון איננו רק הטנק, המטוס וספינת הטילים. ביטחון הוא גם, ואולי אף קודם כול האדם – האדם, האזרח הישראלי. ביטחון הוא גם החינוך של האדם, הוא הבית שלו, הוא הרחוב והשכונה שלו, הוא החברה שבתוכה צמח. וביטחון הוא גם התקווה של האדם."

יצחק רבין, 1995

"חיים נחמן ביאליק כתב ב"על השחיטה": "יִקְבֵּה הַדָּם אֶת הַתְּהוֹמוֹת! יְקוּב הַדָּם עַד תְּהוֹמוֹת מַחֲשָׁבִים".
ואנחנו שואלים, איך אפשר לקום, אחרי שהיינו בתהומות המחשכים. אחרי שהיינו גם ב"על השחיטה" וגם "בעיר ההריגה".

ונשאל גם: מי נהיה - אילו בני אדם נהיה, איזו חברה ניצור, על אילו ערכים נגדל מעתה את ילדינו, אחרי שנקום מן האפר.

ומאיפה מביאים כוח לקום מחדש, לבנות בית, לחרוש שדה, להביא ילד לעולם. לעולם כזה. בחודש האחרון, ראיתי אתכם, תושבי העוטף, תושבי הדרום. כמו כל עם ישראל צפיתי בכם במשך שעות ארוכות בטלוויזיה, בימים ובלילות. וחשבתי שכמעט כל משך חייכם, ישראל נמצאת במלחמה או בעימות אלים, כזה או אחר, עם שכניה. ואתם, כמעט תמיד הייתם ממש בקו הגבול והעימות. ושילמתם מחיר עצום שגבו מכם החיים כאן. ואף על פי כן, לא השחיתה אתכם המלחמה. ככה הרגשתי כשראיתי ושמעתי אתכם.

אנשים ישרי דרך הייתם ועודכם. אנשים שפיהם וליבם שווים. אנשים רודפי שלום, שוחרי טוב, ולא פעם מבקשים להיטיב גם עם האויב שלהם.

הרבה מבחנים נכוננו כעת לכולנו. בחלק מהם אנחנו עומדים כבר היום: בגילויי האזרחות המופלאה, היצירתית. בסולידריות הסוחפת כל. בהתגייסות האזרחית האדירה, באופן שבו העם מתקן את מה שהמדינה קילקלה.

וגם היום, אפילו אחרי כל מה שקרה, יש איזו תחושה שמכאן, מנקודת הזמן הזאת, וביחד איתכם - בני הערים והעיירות והקיבוצים והמושבים - איתכם אפשר לבנות מדינה חדשה גם בפעם השנייה. איתכם, עם הכוחות שלכם, עם האומץ שלכם, אפשר להתחיל שוב, מהתחלה, מבראשית".

דוד גרוסמן במועצת האבל של התנועה הקיבוצית, 2023

על חובה מוסרית

משך פעילות: כשעה וחצי

קהל יעד: ש"שנים

עזרים: טקסטים (נספחים), מקרן+ מסך.

רציונל

במהלך מתקפת ה-7 באוקטובר נחטפו כ-240 אזרחים וחיילים ישראלים, והובלו לרצועת עזה. היום, שנה לאחר מכן, הערכה היא שישנם כ-101 חטופים הנמצאים בסיכון רב, מוחזקים בתנאים קשים וזמנם הולך ואוזל. במפגש זה נבקש לעסוק בסוגיית השבת החטופים כחובה מוסרית וערכית של מדינת ישראל והחברה הישראלית כולה.

מטרות

- העלאת המודעות לגבי סוגיית החטופים.
- עיסוק בסוגיית החטופים כחובה מוסרית- ערכית.
- עידוד הש"שנים לקחת חלק פעיל במאבק להשבת החטופים.

שאלות לשזירה במהלך המפגש

- האם לנו כחברה יש אחריות כלפי החטופים?
- מה הקשר בין השבת החטופים לבין דמותה של מדינת ישראל?
- מהם ערכי היסוד עליהם מבוססת החברה שלנו?
- מה החובה האזרחית שלנו בעת הזו?

מהלך פעילות

1. פתיחה: נאמר שבימים אלו נציין שנה לאירועי ה-7 באוקטובר ולתחילתה של המלחמה בה נחטפו למעלה מ-200 ישראלים לזה. היום נותרו כ-100 חטופים בלבד. שנה לאחר חטיפתם המאבק להשבתם עדיין נמשך, כאשר מספרם יורד מיום ליום וקיים חשש כבד לשלומם ולגורלם. נקדיש את מפגש זה לשיח אודות החטופים ועל החשיבות המוסרית והערכית של השבתם עבורנו כאזרחי המדינה.
2. זעקת המשפחות: 2 אפשרויות לחלק זה:

- אפשרות א': נקרא יחד שני פוסטים הראשון של יובל ארד (בתו של הנווט חן ארד שנפל בשבי ועקבותיו אבדו) והשני של מירב לשם גונן (אמה של רומי גונן שנמצאת בשבי החמאס מאז ה-7 באוקטובר).

מתוך פוסט של יובל ארד, ינואר 2024:

"...גם לנו אמרו "כולם חוזרים, ראיתם את הטייסים ממלחמת יום כיפור". גם לנו אמרו "אנחנו עושים הכל". גם לנו אמרו "סבלנות". גם אנחנו ספרנו ימים, לילות, שבועות, חודשים ושנים. וגם אנחנו התחננו לצלב האדום, וגם אנחנו טסנו לרחבי העולם להיפגש עם בכירים בינלאומיים כדי שיפעילו לחץ. והיו סרטים צהובים ובלונים כחולים, סרטונים להעלאת המודעות, ראיונות לתקשורת ובקשות לעזרה. ולכן אני כותבת את הדברים האלה. כי לא רק שההיסטוריה חוזרת על עצמה מול העיניים שלי, נראה שמסרבים ללמוד מההיסטוריה, ואני לא יכולה לשאת את זה יותר.

כדי להחזיר את החטופים הביתה, מקבלי החלטות, הממשלה והעומד בראשה, צריכים לקבל החלטות קשות. צריך לשאת ולתת עם ארגון טרור רצחני, ובעיקר לתת. בנתינה לארגון טרור יש ויתורים כואבים. הם יכאיבו לנו כעם וכמדינה, והם יכאיבו לשרי הממשלה הזו מבחינה פוליטית. וזו בדיוק הסיבה שאין עסקה.

ישלפו שוב את הדיונים על הפרסונות שהשתחררו בעסקת שליט במקום לעסוק בגורמים להתעצמות הארגון המפלצתי הזה. ואני מניחה שיהיו מי שיודמיינו שלחטופים יש זמן של חמש שנים וארבעה חודשים (הזמן שגלעד ישב בשבי). על פי העדויות מהשבי והתמונות האחרונות של החטופות שהתפרסמו זה לא נראה כך.

על עסקה צריך לקחת אחריות, להתייצב מול המצלמות, להישיר מבט ולהגיד "קיבלנו החלטה". וזה לא קורה כי המנהיגות והאחריות הן שתי תכונות שנפלו גם הן בשבי. וצריך להחזיר אותן הביתה יחד עם 136 אזרחי ישראל פצועים וכואבים. כי אנחנו עם ישראל, ואנחנו צריכים ויכולים לשאת בכאב הוויתור, כדי שכולנו נוכל להתחיל להחלים."

מתוך פוסט של מירב גונן לשם, 2024:

"...מזמינה אותנו לבכות היום ביחד
לדרוש את האהובים החסרים שלנו בחזרה
ולבקש לעצמנו את השיח בין אחים שחסר לנו כל כך
ומשתפת אתכם במה שאני רואה שקורה:
לא נבחרי הציבור יביאו את האהבה בינינו
את השיח הנכון

את העוצמה של הביחד
אלא אנחנו
כל אחד ואחד מאיתנו
היום כבר אין לאף אחד את הזכות לשתוק
הרוב הדומם חייב להפסיק לדמום
וחייב להגיד את דברו
בדרכו(!!!)
כי כרמל, הרש, עדן, אלמוג, אלכס ואורי
כבר לא יכולים להגיד את דברם
כבר לא יכולים לדרוש את שחרורם
מזמינה אתכם לעמוד איתנו בחוץ ולדרוש את שלנו
האחים, האחיות
והמדינה
כל אלה הם שלנו - ועל כל זה כולנו נלחמים
אני דורשת מכם
להפסיק להיות בשקט
רק כי לא מצאתם את דרככם לדבר
לא חייבים לצעוק
אבל חייבים להיות ביחד
זה הזמן להיות ביחד
הפעם כולכם מצטרפים אלינו
אל הרוב הדומם
שכל הדרישה שלו היא:
תחזירו אותם!!!! תחזירו את התקווה!!!!
כדי להגיד לנבחיר הציבור:
ואם אתם לא תחזירו - אנחנו פה כדי להחזיר אותה עבור כולנו
ואליכם, הרוב הדומם האהוב שלי
אתם שעוקבים אחרי ואחרי המאבק של כולנו להחזיר את התקווה לעם ישראל
אני רוצה להגיד:
רציתם להצטרף אלינו ליום הולדת 24 של רומי??
אם תרצו שיום הולדת 25 שלה יתקיים בכלל בעודה בחיים
זה הזמן להצטרף!
אני אהיה בקריה
בטוחה שגם אתם תצאו היום מהבית.

יודעת שאתם תהיו שם.

יודעת שלא תשאירו אותי לבד

שלא תשאירו את רומי לבד

שלא שאירו את החסרים שלנו, האהובים שלנו

לבד מנהרות להינמק או להרצח

שתשמיעו את קולכם * בדרככם*

אבל תופיעו לעמוד ביחד".

לאחר מכן נשאל את השאלות הבאות:

- מה חשבתם על דברי הכותבות?
- האם המאבק להשבת החטופים הוא של המשפחות בלבד? מה המקום שלנו כאזרחים בו?
- האם לנו כחברה יש חובה מוסרית כלפי החטופים או שהיא של המדינה בלבד?
- " כי אנחנו עם ישראל, ואנחנו צריכים ויכולים לשאת בכאב הוויתור, כדי שכולנו נוכל להתחיל להחלים"- האם אתם מסכימים עם דבריה של יובל ארד? האם תהליך "ההחלמה" שלנו כעם יכול להתחיל רק לאחר שהחטופים ישובו? מדוע?
- מה עלול לקרות לנו כחברה במידה ונוותר על השבת החטופים?
- אפשרות ב': נקרא יחד את דבריו של עמרי שפרוני מתוך נאום בכנס "זמן הכרעות":

" המציאות מאז ה-7 ובימים אלו במיוחד מדגישה בפנינו כי ההנהגה הישראלית עומדת בפני הכרעות על מהותה הערכית והמוסרית של מדינת ישראל לדורות קדימה.

הכרעה בין ערך החיים והתקווה לבין המוות המלחמה והייאוש. לכן המאבק להשבת המאבק על השבת החטופים אינו רק הוא לא רק מאבק על חייהם של השורדים וגבורתם של המתים אלא בדומה למאבק עבור הדמוקרטיה הישראלית זה מאבק ציבורי ואזרחי על דמותנו כמדינה ועל ערכי היסוד של החברה שלנו.

ולסיום, הבטחתי תקווה, הכרעה אולי החשובה ביותר שהייתה לי היא ההכרעה לחיות ולהאמין בטוב. להאמין בטוב שבאדם אחרי שראית את תהומות הרוע שבו, זוהי משימה קשה. ההכרעה להאמין באפשרות של אושר. הכרעה על תקווה. בספרו מכתבים לידיד גרמני כתב אלברט קאמי כך:

משימתנו הקשה הייתה ללכת בעקבותיכם במלחמה בלי לשכוח את האושר ומבעד לאזעקות ולאלומות נסינו לשמור בליבנו את הזיכרון של ים מרהיב של גבעה בלתי נשכחת של חיוך על פנים יקרות.

כשבוע לאחר ההתקפה האכזרית דפוס בארי חזר לפעול. היו אלה אנשים שהכריעו עבור הקהילה שלהם להרים את הראש לראות את האפשרות של המשך של חיים להראות להם כח עמידה ותקווה.

המשימה הקשה שלנו היא לשמור על צלם אנוש, על ערך החיים, על אפשרות של חירות ואושר עבור הכלל. גם כאן נדרשת הכרעה לא לוותר במאבק, לעשות הכל ולהמשיך לפעול ולהאמין שהטוב אפשרי".

לאחר מכן נשאל את השאלות הבאות:

- מה חשבתם על דבריו של שפרוני?
- לדברי שפרוני "המאבק על דמותנו כמדינה ועל ערכי היסוד של החברה שלנו"- האם אתם מסכימים עמו?
על אלו ערכים שפרוני מתייחס בדבריו? האם הם עדיין קיימים בחברה הישראלית היום?
- לפי שפרוני " המשימה הקשה שלנו היא לשמור על צלם אנוש, על ערך החיים, על אפשרות של חירות ואושר עבור הכלל". – אלו עוד משימות עומדות בפנינו בעת הזו?
מה עלול לקרות לנו כחברה במידה ונוותר על השבת החטופים?
- 3. מיצגים למען החטופים: נבקש מכל משתתף לחפש במכשיר הפלאפון שלו תמונה של מיצג ציבורי שנעשה למען השבת החטופים שהוא מחובר אליו. לאחר מכן נערוך סבב בו כל משתתף מספר איזה מיצג בחר ומדוע.

נשאל את השאלות הבאות:

- מדוע לדעתכם יש מיצגים למען השבת החטופים? מה מטרתם? האם קיומם תומך במאבק להחזרת החטופים?
- האם השתתפתם באירוע/ הקמת מיצג/ פעולה כלשהי למען השבת החטופים? מדוע עשיתם זאת?
- מיצגים אלו הם דרך אחת לעורר מודעות על מצב החטופים- האם יש דרכי פעולה נוספות שאתם יכולים לחשוב עליהם?/ דבר שהייתם רוצים לעשות למען השבת החטופים?
- 4. "זמן הכרעות": לקראת סיום, נצפה יחד בנאום של גיל דיקמן מתוך כנס "זמן הכרעות": לצפייה בסרטון
לאחר הצפייה נשאל שאלה מסכמת את המשתתפים: מה כל אחד מאיתנו יכול לעשות על מנת לתמוך במאבק להשבת החטופים?

נספחים - על חובה מוסרית

מתוך פוסט של יובל ארד, ינואר 2024:

"...גם לנו אמרו "כולם חוזרים, ראיתם את הטייסים ממלחמת יום כיפור". גם לנו אמרו "אנחנו עושים הכל". גם לנו אמרו "סבלנות". גם אנחנו ספרנו ימים, לילות, שבועות, חודשים ושנים. וגם אנחנו התחננו לצלב האדום, וגם אנחנו טסנו לרחבי העולם להיפגש עם בכירים בינלאומיים כדי שיפעילו לחץ. והיו סרטים צהובים ובלונים כחולים, סרטונים להעלאת המודעות, ראיונות לתקשורת ובקשות לעזרה. ולכן אני כותבת את הדברים האלה. כי לא רק שההיסטוריה חוזרת על עצמה מול העיניים שלי, נראה שמסרבים ללמוד מההיסטוריה, ואני לא יכולה לשאת את זה יותר.

כדי להחזיר את החטופים הביתה, מקבלי החלטות, הממשלה והעומד בראשה, צריכים לקבל החלטות קשות. צריך לשאת ולתת עם ארגון טרור רצחני, ובעיקר לתת. בנתינה לארגון טרור יש ויתורים כואבים. הם יכאיבו לנו כעם וכמדינה, והם יכאיבו לשרי הממשלה הזו מבחינה פוליטית. וזו בדיוק הסיבה שאין עסקה.

ישלפו שוב את הדיונים על הפרסונות שהשתחררו בעסקת שליט במקום לעסוק בגורמים להתעצמות הארגון המפלצתי הזה. ואני מניחה שיהיו מי שידמיינו שלחטופים יש זמן של חמש שנים וארבעה חודשים (הזמן שגלעד ישב בשבי). על פי העדויות מהשבי והתמונות האחרונות של החטופות שהתפרסמו זה לא נראה כך.

על עסקה צריך לקחת אחריות, להתייצב מול המצלמות, להישיר מבט ולהגיד "קיבלנו החלטה". וזה לא קורה כי המנהיגות והאחריות הן שתי תכונות שנפלו גם הן בשבי. וצריך להחזיר אותן הביתה יחד עם 136 אזרחי ישראל פצועים וכואבים. כי אנחנו עם ישראל, ואנחנו צריכים ויכולים לשאת בכאב הוויתור, כדי שכולנו נוכל להתחיל להחלים."

מתוך פוסט של מירב גוֹן לשם, 2024:

"...מזמינה אותנו לבבות היום ביחד
לדרוש את האהובים החסרים שלנו בחזרה
ולבקש לעצמנו את השיח בין אחים שחסר לנו כל כך
ומשתפת אתכם במה שאני רואה שקורה:
לא נבחרתי הציבור יביאו את האהבה בינינו
את השיח הנכון

את העוצמה של הביחד
אלא אנחנו
כל אחד ואחד מאיתנו
היום כבר אין לאף אחד את הזכות לשתוק
הרוב הדומם חייב להפסיק לדמום
וחייב להגיד את דברו
בדרכו(!!!)
כי כרמל, הרש, עדן, אלמוג, אלכס ואורי
כבר לא יכולים להגיד את דברם
כבר לא יכולים לדרוש את שחרורם
מזמינה אתכם לעמוד איתנו בחוץ ולדרוש את שלנו
האחים, האחיות
והמדינה
כל אלה הם שלנו - ועל כל זה כולנו נלחמים
אני דורשת מכם
להפסיק להיות בשקט
רק כי לא מצאתם את דרככם לדבר
לא חייבים לצעוק
אבל חייבים להיות ביחד
זה הזמן להיות ביחד
הפעם כולכם מצטרפים אלינו
אל הרוב הדומם
שכל הדרישה שלו היא:
תחזירו אותם!!!! תחזירו את התקווה!!!!
כדי להגיד לנבחיר הציבור:
ואם אתם לא תחזירו - אנחנו פה כדי להחזיר אותה עבור כולנו
ואליכם, הרוב הדומם האהוב שלי
אתם שעוקבים אחרי ואחרי המאבק של כולנו להחזיר את התקווה לעם ישראל
אני רוצה להגיד:
רציתם להצטרף אלינו ליום הולדת 24 של רומי??
אם תרצו שיום הולדת 25 שלה יתקיים בכלל בעודה בחיים
זה הזמן להצטרף!
אני אהיה בקריה
בטוחה שגם אתם תצאו היום מהבית.

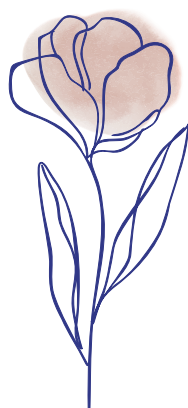
יודעת שאתם תהיו שם.
יודעת שלא תשאירו אותי לבד
שלא תשאירו את רומי לבד
שלא שאירו את החסרים שלנו, האהובים שלנו
לבד מנהרות להינמק או להרצח
שתשמיעו את קולכם * בדרככם*
אבל תופיעו לעמוד ביחד".

דבריו של עמרי שפרוני מתוך נאום בכנס "זמן הכרעות":

" המציאות מאז ה-7 ובימים אלו במיוחד מדגישה בפנינו כי ההנהגה הישראלית עומדת בפני הכרעות על מהותה הערבית והמוסרית של מדינת ישראל לדורות קדימה.
הכרעה בין ערך החיים והתקווה לבין המוות המלחמה והייאוש. לכן המאבק להשבת המאבק על השבת החטופים אינו רק הוא לא רק מאבק על חייהם של השורדים וגבורתם של המתים אלא בדומה למאבק עבור הדמוקרטיה הישראלית זה מאבק ציבורי ואזרחי על דמותנו כמדינה ועל ערכי היסוד של החברה שלנו.
ולסיום, הבטחתי תקווה, הכרעה אולי החשובה ביותר שהייתה לי היא ההכרעה לחיות ולהאמין בטוב. להאמין בטוב שבאדם אחרי שראית את תהומות הרוע שבו, זוהי משימה קשה. ההכרעה להאמין באפשרות של אושר. הכרעה על תקווה. בספרו מכתבים לידיד גרמני כתב אלברט קאמי כך:
משימתנו הקשה הייתה ללכת בעקבותיכם במלחמה בלי לשכוח את האושר ומבעד לאזעקות ולאלימות נסינו לשמור בליבנו את הזיכרון של ים מרהיב של גבעה בלתי נשכחת של חיוך על פנים יקרות.
כשבוע לאחר ההתקפה האכזרית דפוס בארי חזר לפעול. היו אלה אנשים שהכריעו עבור הקהילה שלהם להרים את הראש לראות את האפשרות של המשך של חיים להראות להם כח עמידה ותקווה.
המשימה הקשה שלנו היא לשמור על צלם אנוש, על ערך החיים, על אפשרות של חירות ואושר עבור הכלל. גם כאן נדרשת הכרעה לא לוותר במאבק, לעשות הכל ולהמשיך לפעול ולהאמין שהטוב אפשרי".

רסיסים של תקווה עמומה

טקס לציון שנה
לשבעה באוקטובר

מכון שיטים
ארכיון החגים הקיבוצי

על הבחירה לערוך טקס לציון שנה

חלפה שנה מאז טבח השבת השחורה, בה רעדו אמות הסיפים. האסון טלטל את החברה הישראלית כולה. האכזריות הבלתי נתפסת, האבדות הרבות מספור, התחושה שהבטחון הבסיסי ביותר של כולנו התערער.

במבט הלכתי, בתום שנים עשר חודשי אבל האדם קם מאבלו וממשיך בחייו. בתום השנה הנוכחית דבר לא הסתיים, השבר לא תוקן והידיעה היחידה היא שהחיים לא יחזרו להיות כשהיו. עם זאת, אנו מציעים להתכנס לציין שעברה שנה. מחזור שלם של עונות ופריחה, של חגים וחולין. לסמן בתוך הזרם השוטף נקודת עצירה, שממנה והלאה, לצד האבל, נוסיף גם עיסוק בבניה מחדש, עם ולצד השבר.

הטקס המצורף מציע התחדשות לצד הכרה שגם בחלוף השנה, הפחדים, השאלות, המחאות והמלחמה עומדים במרכז חיינו. נעזר בטקס כדי לשהות יחד ולו לרגע, לשאול שוב מה אבד, מה חשוב לזכור ומה נרצה לשנות.

הטקס בנוי מארבעה פרקים המשקפים את תהליך האבל:

1. מה שהיה
2. האובדן
3. המעבר לזכרון
4. מבט קדימה

בשולי הטקסט המרכזי תמצאו הרחבות שתפקידן להבהיר את העקרונות המנחים לבחירת החומרים ומבנה הטקס.

- כותרת הטקס 'רסיסים של תקווה עמומה' מתוך השיר 'זמן שבור', מאת יחזקאל רחמים.
- לחומרים נוספים לבניית הטקס לחץ/י כאן.

פרק ראשון - הבית שהיה

הנחיה

התכנסנו היום כדי לציין שנה לשבעה באוקטובר, היום בו קרסו יסודות הבית הציוני כפי שהכרנו אותו.

קריינות

אלון פאוקר, חבר קיבוץ בארי, אמר בעדותו מיום ה-11.10.23:

“ככל שחולפות השעות, אנחנו רואים את ההתכתבויות ומבינים שאנחנו עומדים מול כאוס מוחלט. אזרחים בידיים חשופות וכיתות כוננות מינימליות.

מדובר בזוועה שלא קרתה בתולדות הציונות, מאז מאורעות תרפ”ט, כשיהודים עמדו לא מוגנים אל מול פורעים ערבים. כמה ריקבון צריך להיות כדי שייקח שעות עד שהצבא יגיע לטפל באירוע, שבאופן נורמלי הוא בכלל היה צריך למנוע אותו?

יש לנו עם מדהים, זה מוכח פה בכל יום. אבל הבית הציוני הראשון חרב. העולם שהיה לא יהיה יותר ואת הבית הציוני השני צריך לבנות חדש ונקי.”

אתה ההולך ורואה את הנגב הזה המזהיב שבוליו לעת קיץ.
 ושומע מפץ מחצבות והלמות מקדחים הקודחים אל תהום
 ואל מים.

וצחוק ילדים מתערב בגעית עדרים החוזרים אל דירם.
 והלמות מכונות בבטון וברזל. ובתים הקמים בעירם.
 אתה הרואה איך מכה המדבר בירק וחוגג בפרות ובפרח.
 התזכר איך עמס העמל על כתפיו את הקרב והפרך?
 כי יש רגע כזה ותפקח מול הלילה עינים
 וראית מעל לראשך איך פורחים רבואות כוכבים בשמים.
 ואורות הפורצים מחלון מול ציה ושקמה.
 זה העם הנולד מחדש בארצו על אותה אדמה.

(מתוך הגדת פסח קיבוץ אורים, תשנ"א)

הבית שהיה

בחרנו לפתוח בקטע המאיר
 את הנגב המערבי כאחד
 מסמלי הציונות. קהילות
 היושבות על הגבול, פורצות
 דרך בעבודה קשה ועיקשת
 לאורך השנים, והופכות את
 המדבר לחבל פורח ומשגשג.
 חבל ארץ שהיה לבית. מפעל
 של התיישבות, חקלאות,
 תעשייה וחברה.

החיטה צומחת שוב

מילים: דורית צמרת, לחן: חיים ברקני

שדות שפוכים הרחק מאפק ועד סף
וקרובים זזית וגלבע -
ואל ערב העמק נאסף
ביופי שעוד לא היה כמוהו.

זה לא אותו העמק, זה לא אותו הבית,
אתם אינכם ולא תוכלו לשוב
השביל עם השדרה, ובשמים עיט
אך החטה צומחת שוב

מן העפר המר העיריות עולות
ועל הדשא ילד וכלב
מואר החדר ויורדים לילות
על מה שבו ומה שבלבו
זה לא אותו העמק...

וכל מה שהיה אולי יהיה לעד
זרח השמש שוב השמש בא
עוד השירים שרים אך אין יגד
כל המכאוב וכל האהבה

הן זה אותו העמק, הן זה אותו הבית
אבל אתם הן לא תוכלו לשוב
ואין קרה, ואין קרה ואין קורה עדין
שהחטה צומחת שוב.

פרק שני - האובדן

קריינות

דברים שאני מקווה שאתה עדיין לא יודע

רוחמה וייס

שִׁישׁ מִיִּשְׁהוּ בְּעוֹלָם שְׂרוּצָה לְהַרְגֵּ אוֹתְךָ.
 שְׂאִין הַרְבֵּה מָה לַעֲשׂוֹת.
 שְׂזָה לְגַמְרֵי לֹא מְדִיק שְׂתַמִּיד יְהִי לָנוּ לְאֵן לְבָרֵחַ.
 שְׂהִיִּיתִי בְּעַרְךָ בְּגִילְךָ כְּשֶׁגִּלִּיתִי שְׂבִית לֹא מִמֶּשׁ מְסַפֵּק הַגְּנָה.
 מָה עוֹזֵר לִי לְהַרְדֵּם.
 שְׂאוּלִי לֹא תִגִּיעַ לְגִיל שְׁלִי.
 שְׂיִכּוֹל לְהִיּוֹת שְׂתַהַרְגֵ יְלָדִים.
 שְׂמָה שְׂרָאִינוּ הַיּוֹם בְּטְלוּיִזְיָה לֹא הָיָה בְּצַחֲוֹק.
 שְׂהִיסְטוֹרִיָה שְׂאִנִּי יוֹדַעַת לֹא מְצַלִּיחָה לְהַרְגִיעַ.
 שְׂאִין לְךָ מִשָּׁג כְּמָה מְפָחִיד יְכוֹל לְהִיּוֹת.

עדות 1

קריינות

על הקראת העדויות

קודם אי אפשר ואח"כ יש
 כאבים חדשים והתמודדויות
 אחרות וצריך כוחות, ובלי
 לשים לב לאט לאט הסיפורים
 הקשים מתכנסים לתוך
 מעגל סגור של אלה שהיו שם
 בלבד. ההנצחה נהיית "יפה"
 וממוסדת. מספרים במקום
 איברים כרותים, מנגינות
 במקום צרחות, תמונות
 במקום ריח הבשר החרוך,
 פתרונות מידיים במקום
 שהייה בצער ובזעזוע. ואז גם
 מתפתח העיוורון: למפונים
 ולמפונות, לאבלים, לאלה
 שראו זועות ועדיין רואים
 אותן כל הזמן. לאלה שחיייהם
 התרסקו והם נותרו מאחור.

עוד מעט הם יפסיקו לספר לנו
 כי אף אחד לא ירצה לשמוע,
 כי כולנו "נמשיך הלאה".

את סיפורי הזוועה נשאר
 בשביל הגויים, בשביל האו"ם
 בשביל "מאמצי ההסברה".

אז אני עוקבת אחרי האנשים
 שעוד מספרים, מאמנת את
 עצמי לקשב בשביל הפעם
 הבאה שאפגוש מפונה
 משדרות או מהצפון הנשכת,
 בשביל החטופים כשיחזרו.

אני מאמנת את עצמי להקשיב
 גם כשקשה ממש. כשהמראות
 שאני מדמינת ממשיכים
 ללוות אותי שעות וימים
 אחרי, כדי שלא אשכח לשאול,
 לפתוח, לבקש שיספרו עוד.
 כדי שאהיה מיומנת בלהקשיב
 באמת, כדי שאדע לשהות שם
 איתם יחד.

(גלית ביתן)

עדות 2

קריינות

השכם השכם בבוקר

מילים: רחל שפירא, לחן: סשה ארגוב

השכם השכם בבקר יצאנו לדרךנו
 יצאנו לדרךנו שקטים ונדהמים.
 עקבות הסערה היו בכל מקום
 כמו צללים גדולים, כמו עדים אלמים.

השכם השכם בבקר יצאנו לדרךנו
 מלים שלא אמרנו הכונו בשתיקה.
 עקבות הסערה היו בכל מקום,
 ידענו שצפויה עוד דרך ארכה.

אחר כך עלתה השמש מול עינינו הלאות
 והאירה באור חדש את הקר והבדידות,
 וכל מי שהיה שם יכול היה לראות
 כמה אותות חמים של ידידות.

אחר כך הלכנו יחד מול השמש העולה
 שהאירה את עולמו של כל איש באור חדש.
 הבטחנו לעצמנו ללמד מהתחלה
 מה פשר טוב או רע, טמא או מקדש.

השכם השכם בבקר יצאנו לדרךנו
 הפקרנו את פנינו לרוח הקרה.
 עקבות הסערה היו בכל מקום
 כמו חותם בווער, כמו צעקה מרה.

אחר כך זרחה השמש על אחינו הנחמים
 והאירה באור חדש את פצעינו הגלויים.
 לאט לאט למדנו לשוב ולהבחין
 בכח המפלא של החיים.

אחר כך זרחה השמש ברוך וברחמים
 והאירה באור חדש את האימה והתקווה,
 וכל מי שהיה שם בקש לו נחומים
 בחסד ומסירות, סליחה ואהבה.

השכם השכם בבקר יצאנו לדרךנו.

**מתוך דברים שכתבה
 חוה אלברשטיין, בעת
 שהקליטה מחדש את
 השיר, שנכתב אחרי
 מלחמת יום הכיפורים:**

"השיר יוצר תחושה של
 הליכה בשדה קרב, אחרי
 שפוונו הגופות. יום חדש, אבל
 הכל עדיין ישן, שייך לעבר -
 הריח והעשן נוכחים, האדמה
 חרוכה ושרופה. השמש
 עולה, מבטיחה להאיר הכל
 מחדש, לספק תקווה. היא
 אינה מצליחה. כי הזיכרונות
 מהמתים עדיין חיים. כי גם
 אם רוצים מאוד, אי אפשר
 באמת להתחיל מההתחלה."

פרק שלישי - מהווה לזכרון

הנחיה

לקריאת היזכור, הקהל מתבקש לעמוד.

קריינות

נזכור את חללי השבת השחורה תשפ"ד ונאמץ אל לבנו את החיים | מכון שיטים

יִזְכֹּר יִשְׂרָאֵל וְיִתְבָּרַךְ בְּזֵרְעוֹ וְיֵאָבֵל
עַל זֵי הָעֲלֹמִים וְחֻמְדַּת-הַגְּבוּרָה
וְקִדְשַׁת-הָרְצוֹן וּמְסִירוֹת-הַנֶּפֶשׁ
אֲשֶׁר נִסְפוּ בַּמַּעֲרָכָה הַכְּבֵדָה.

יְהִי חַלְלֵי הַשַּׁחֲרָה
חַתוּמִּים בְּלֵב יִשְׂרָאֵל לְדוֹר דּוֹר.

נֵאֱמָץ אֶל לִבְנוֹ אֶת הַחַיִּים,
שׁוֹרְדֵי הַתַּפְּת וְנִצּוּלֵי מַעֲשֵׂי הַזְּנוּעָה.
אֶת הַחֲטוּפוֹת וְהַחֲטוּפִים הַכְּלוּאִים
בְּמִרְתַּפֵּי עֵזָה וְאֶת הַנַּעֲדָרִים
שֶׁגוּרְלָם עוֹד לֹא נוֹדַע.
אֶת הַקְּשִׁישָׁה וְהַחִיָּל, אֶת הַיֶּלֶד
וְהַנַּעֲרָה, אֶת בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁנִּשְׁבּוּ
יַחַדְיָו, אֶת הָאֵם לְלֹא עוֹלְלִיָּה וְאֶת
הַתִּינוּק לְלֹא הוֹרְיוֹ.

הִנֵּה נְשׂוֹאוֹת עֵינֵיהֶם אֵלֵינוּ, וְאֵל
דְּמֵי לִנּוֹ עֵדֵי יְשׁוּבוֹ לְגִבּוֹלָם.

נֵאֱמָץ אֶל לִבְנוֹ אֶת הַיֶּלְדוֹת
וְהַיֶּלְדִּים שֶׁגִּדְלוּ בְּצֶל הַר גֶּעֶשׁ
וְנִקְלְעוּ לַתַּפְּת הַמַּתְפַּרְצֶת.
אֶת הַפְּצוּעוֹת וְהַפְּצוּעִים בְּגוּף
וּבְנֶפֶשׁ.

אֶת הַחֲרָדִים לְשֵׁלוֹם יִקְרִיֵהֶם
הַחֲטוּפִים וְהַנַּעֲדָרִים.
אֶת הַיִּתוּמוֹת וְהַיִּתוּמוֹתִים, הָאֲלֵמָנוֹת
וְהָאֲלֵמָנוֹתִים, וְכֹל לְמוֹדֵי הַשְּׂכּוֹל.
אֵל יִשְׁקֵט וְאֵל יִנַּחֵם וְאֵל יְפוּג הָאֲבֵל
עַד יֵשׁוּב יִשְׂרָאֵל וְגָאֵל אֲדָמְתוֹ, וְיֵשֵׁב
עֲלֶיהָ לְבִטָּח וּבְשֵׁלוֹם לְדוֹר דּוֹר.

יִזְכֹּר עִם יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנָיו
וּבְנוֹתָיו, הַנֶּאֱמָנִים וְהָאֲמִיץִים,
אֲנָשֵׁי הָעֲבוּדָה וְהַשְּׁלוֹם, קְרִבְנוֹת
טֶבַח הַשַּׁחֲרָה תִּשְׁפִּי"ד.

נִזְכֹּר אֶת הַנֶּרְצָחוֹת וְהַנֶּרְצָחִים
בְּבֵית, בְּשָׂדֵה וּבְדֶרֶךְ, בְּשִׁטְחֵי הַנֶּגֶב
הַמַּעֲרָבִי, שֶׁנִּפְרְצוּ וְנִכְבְּשׁוּ בְיַד אוֹיֵב
אֲכָזֵר וְחָסֵר רַחֲמִים.

אֶת הָאֵם הָאוֹחֶזֶת בְּשֵׁאֲרֵית
כּוֹחוֹתֶיהָ בְּיַדֵּי דֶלֶת הַבְּרָזֵל לְגוּנָן
עַל מִשְׁפַּחְתָּהּ מִפְּנֵי הַמַּזִּיד שֶׁמִּנְגַּד.
אֶת הָאֵב הַמְּשֻׁלֵּךְ יֶלְדָיו מִחֲלוֹן
בֵּיתָם הַבוֹעֵר וּמְזַנֵּק אַחֲרֵיהֶם
וְסוֹפֵג בְּגוּפוֹ אֶת קְלִיעֵי הָעוֹפֶרֶת.
אֶת הָרַעִים הַרוֹקְדִים לְאוֹר הַשַּׁחַר
וְהִנֵּה הֵם נִמְלָטִים בְּשָׂדֵה מִפְּנֵי
הַמֶּרְצָחִים וּמִפְּלֵט אֵין.

נִזְכֹּר אֶת אֲמִיצֵי הַלֵּב שֶׁנִּחְלְצוּ לַהֲגַנָּה
אֶת הַלּוֹחֲמוֹת וְהַלּוֹחֲמִים בְּכַתּוֹת
הַכּוֹנֵנוֹת, שֶׁקִּדְמוּ פָּנָיו אוֹיֵב בְּנִשְׁקָם
הַדֵּל וְהַשְּׁלִיכוּ נַפְשָׁם מִנְּגַד.
אֶת הַחִיָּלוֹת וְהַחִיָּלִים בְּמַצְבֵי הַגְּדֵר,
שֶׁלְחָמוּ בְּעֵז, מַעֲטִים מוֹל רַבִּים,
וְנִפְלוּ חֵלָל.

אֶת אֲנָשֵׁי כּוֹחוֹת הַבֶּטָחוֹן וְהַהֲצָלָה
וְאֶת הָאֲזָרְחִים, שֶׁחֲשׂוּ מִרְחֲבֵי
הָאָרֶץ לְעִזְרַת אַחֵיהֶם הַמִּתְקַפִּים
וְכָרְעוּ בְּשָׂדֵה הַקֶּטֶל.

נִזְכֹּר אֶת כָּל יוֹשְׁבֵי הַסְּפָרָה, אֶת
הָאֲזָרָח וְהַחִיָּל, אֶת הַגֵּר וְהַתּוֹשֵׁב
וְהָאוֹרֵחַ, שֶׁבְּגוּפָם הָיוּ לִנּוֹ לְגִבּוֹל.

מהווה לזכרון

הזכרון הוא כח. זו דרכנו
לשאת את משא העבר איתנו
אך להמשיך להסתכל קדימה.

“יש הבדל תהומי בין
היסטוריה לזכרון. היסטוריה
היא סיפור של אירוע שקרה
בזמן אחר למישהו אחר.
זכרון הוא סיפור של אירוע
שקרה לי והוא חלק ממי
שהנני. היסטוריה היא מידע.
זכרון, לעומת זאת, הוא חלק
מזהות.”

(יונתן זקס, הגדה של פסח)

הדלקת נרות זכרון

נכין מראש נרות זכרון עם מדבקות לבנות וכלי כתיבה.

מתוך מכתבו של בר חפץ, חקלאי המגדל אבוקדו, פורסם בשנת 2018, בתקופה בה בלוני תבערה החלו לכלות את שדות הנגב המערבי.

הציבור מוזמן להדליק נרות זכרון.

הנחיה

קריינות

“חקלאים מתחברים לאדמה שלהם, לריח, לצבעים, לחילופי העונות, וכאן בנגב המערבי רואים את זה הכי טוב בעולם. יש את העונה החומה שהשדות זרועים ומחכים לגשם, ואחרי זה העונה הירוקה, והאדומה שכל הכלניות פורחות, ואז הצהוב בוהק של החרציות, והצהוב קש של החיטה הבשלה, ופתאום הצטרפה לה עונה נוספת, העונה השחורה, שחור של אש, עשן ושריפות.”
(בר חפץ, קיבוץ נירים)

שובי לביתך

שיר

מילים: דליה רביקוביץ, לחן: שם טוב לוי

מה לך בחוץ, ילדה,	שם צמח לענה,
מנוח לא מצאה רגלך -	שם נפש מרעיזה מקר,
צפור פצועה, חזרי אלי	חלון אפל ותריס מוגף -
ושובי לביתך.	שובי לביתך.
האזיני לקולות -	סהר חצות גבוה,
הרעם על גגות בתים.	אור על ענפי אילן,
מקול סופה שמרי נפשוך -	תני לנפשוך לשמע
שובי לביתך.	זמר קטן.
סהר חצות גבוה,	שאי עין למרום -
אור על ענפי אילן,	כבר סדק שחר מאפיה,
תני לנפשוך לשמע	יעורה כבר צפור אחת,
זמר קטן.	שובי לביתך.

פרק רביעי - הימים שעוד נכוננו לנו, ציון שנה לאסון

הנחיה

בתום שנה לשבעה באוקטובר, אנו עדיין אבלים וכואבים. ציון השנה הינו נקודת מעבר. קריאה להרים עיניים ולהסתכל קדימה. בצער ובכאב, אך גם בתקווה.

קריינות

היהודים הם לא עם היסטורי ואפילו לא עם ארכיאולוגי, היהודים הם עם גיאולוגי עם שברים והתמוטטויות ושכבות וגעש לוחט. את תולדותיהם צריכים למדוד בסולם מדידה אחרת. ('היהודים', מהספר 'גם האגרוף היה פעם יד פתוחה ואצבעות', יהודה עמיחי, הוצאת שוקן. © כל הזכויות שמורות להוצאת שוקן)

קריינות

מה נעשה עם השברים הרבים והקשים שנערמים בחיינו? לפי המדרש, בתקופת הנדודים של בני ישראל במדבר, הם נשאו איתם גם את לוחות הברית השלמים וגם את לוחות הברית השבורים. נשיאת הלוחות השלמים יחד עם הלוחות השבורים מסמלת את ההבנה שהשבר קיים, לצד האפשרות לתיקון. בתלמוד הירושלמי מסופר שבזמן מלחמה דווקא הלוחות השבורים נישאו עם הלוחמים אל החזית, כמסר שצמיחה מתוך שבר היא חלק מהכח להמשיך להילחם. בעת הזו, נישא איתנו גם את השברים וגם את האפשרות לתיקון כזכרון, כנחמה וכאתגר.

הנחיה

שתילת עץ בתוך עציץ חרס מעוטר בשברים.

אנחנו חותמים שנה של כאב ואובדן ומתחילים מסע של זכרון וגעגוע. אנחנו שותלים כדי לזכור שיש לנו שורש, גם כשהבית מטלטל.

- שתילה -

ברקע, השמעת השיר 'הימים האחרים', מאת חיים חפר.

מעמד סמלי

העציץ השלם שעליו שברי חרס הוא סמל לצמיחה מתוך השבר.

שתילת עץ היא הדרך הישראלית לזכור, להאחז במקום. השתילה בעציץ תאפשר לקחת את השורשים איתנו ממקום למקום עד שיגיע הרגע בו נוכל לשבור את העציץ ולהכות מחדש שורש באדמה.

 הנחיה

נחזור לעדות איתה פתחנו, אלון פאוקר, חבר קיבוץ בארי, ארבעה ימים בלבד לאחר השבת השחורה:

 קריינות

"אני שומע תוך כדי הימים פה שיש לנו חטופים בעזה. כל אחד מהם שימות יכפיל את הכאב, את המס שכבר שילמנו בריבית דריבית למאה השנים הבאות. יש אנשים רציניים שעדיין חושבים שזה לגיטימי לגמרי להקריב את החטופים האלה בשביל למחוק את עזה.

אין רשות לאף אחד לגבות מאיתנו עוד מחיר של ציפורן, דמכם בראשכם! כולם צריכים לחזור חיים! אתם חייבים לנו את זה. שילמנו כבר מעל ומעבר."

 הנחיה

נסיים בדברי מוקי צור, מתוך נאום במלאת 83 שנה לפלמ"ח:

 קריינות

מי שקורא את העולם בלי מסיכות צריך לעשות מאמץ גדול כדי לאמץ לעצמו את המרד הטוען שכל רגע הוא לא רק סוף הוא התחלה...

אנא הצטרפו לאף על פי כן של המחויבים לקום מאבלם. התקווה היא לא כובע עם נוצות, היא איננה מסיכה של הנרדמים על משמרתם. היא רעב אמיתי לתיקון, היא הרפתקאה לא נכנעת של אחריות. היא אף על פי כן.

 הנחיה

לסיום הטקס הקהל יעמוד לשירת 'התקווה'!